

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาทฤษฎี เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ ดังนี้คือ

1. เอกสารที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ความหมายของวัยรุ่น
 - 1.2 ช่วงอายุของวัยรุ่น
 - 1.3 ธรรมชาติของวัยรุ่น
 - 1.4 ความหมายของความขัดแย้ง
 - 1.5 ลักษณะของความขัดแย้ง
 - 1.6 ความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่
 - 1.7 สาเหตุความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่
 - 1.8 ผลของความขัดแย้ง
 - 1.9 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง
 - 1.10 การอบรมเลี้ยงดู
2. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 2.1 งานวิจัยภายในประเทศ
 - 2.2 งานวิจัยในต่างประเทศ

✓ เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของวัยรุ่น

วัยรุ่นเป็นวัยสำคัญระยะหนึ่งของชีวิต นักจิตวิทยาและนักการศึกษาได้ให้ความหมาย

คำว่า "วัยรุ่น" ดังนี้

นักจิตวิทยาที่ศูนย์สุขภาพจิต (2523 : 4) ให้ความหมายว่า วัยรุ่น คือ วัยที่สภาพทางร่างกายและสภาพทางอารมณ์ยังวุ่นวายไม่คงที่ มักกำลังอยู่ระหว่างความเป็นเด็กและเป็นผู้ใหญ่ เป็นวัยที่ต้องการอิสระ อยากรเป็นตัวของตัวเองในการเลือกสิ่งต่าง ๆ แต่ขณะเดียวกันก็ยังคงต้องการความอบอุ่นและคำแนะนำบางประการจากครอบครัว จากพ่อแม่ ประสบการณ์ความเข้าใจที่ดีและถูกต้องที่เด็กได้รับตั้งแต่วัยเด็กจนเข้าวัยรุ่น จะมีส่วนเสริมสร้างให้เขามีความมั่นใจในตัวเองและสามารถดำเนินชีวิตในแบบที่พึงงามเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่

มลวิภา สุวรรณาลัย (2524 : 1) ให้ความหมาย "วัยรุ่น" ไว้ 2 ด้าน คือทางด้านสังคม วัยรุ่น คือวัยที่ระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงสภาพจากวัยเด็ก ซึ่งจะต้องได้รับการดูแลประคบประหงมจากบิดามารดาหรือจากผู้ใหญ่ ไปสู่วัยแห่งความเป็นผู้ใหญ่ซึ่งจะต้องช่วยเหลือพึ่งพาอาศัยตนเองเป็นสำคัญ ส่วนทางด้านจิตวิทยา วัยรุ่น คือสภาวะหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิตที่จะต้องมีการปรับตัวต่อสิ่งแวดล้อมใหม่ ๆ รวมทั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมแบบเด็ก ๆ ไปสู่พฤติกรรมของผู้ใหญ่ ซึ่งแต่ละสังคมจะเป็นตัวกำหนดแบบฉบับแห่งพฤติกรรมเหล่านั้นให้

เฮอร์ลอค (ประวิณ สันเศรษฐกุล และคนอื่น ๆ. 2527 : 23 ; อ้างอิงมาจาก Herlock. 1973 : unpagged) ได้อธิบาย คำว่า "วัยรุ่น" ตรงกับกับภาษาอังกฤษว่า "Adolescence" รากศัพท์เดิมมาจากภาษาละติน คือ Adolescere ซึ่งหมายถึงการเจริญเติบโตไปสู่สภาวะทั้งทางร่างกายและจิตใจ โดยจะต้องพัฒนาไปพร้อมกันทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

สุชา จันทร์เอม (2529 : 1) กล่าวว่า เป็นวัยแห่งการเสริมสร้างสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เป็นระยะหัวเลี้ยวหัวต่อจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นระยะที่เด็กมีบทบาทต่อสังคมอย่างมาก สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงทางสรีระ เช่น โครงสร้างทางร่างกาย อวัยวะต่าง ๆ เกี่ยวกับเพศ มีฮอร์โมนทางเพศเพิ่มขึ้น รวมทั้งระบบการทำงานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายก็เปลี่ยนแปลงไป ผลจากการการเปลี่ยนแปลงและเกิดสิ่งใหม่ ๆ เหล่านี้ จะทำให้เด็กรู้สึกหนักใจกับการปรับตัวเข้ากับสังคม

โสภา สปีลมันน์ (2536 : 114) กล่าวว่า วัยรุ่นเป็นวัยที่เด็กมีวุฒิภาวะและมีพัฒนาการ

เพิ่มขึ้นอย่างมากในหลาย ๆ ด้าน อาทิเช่น ในด้านพัฒนาการทางเพศ พัฒนาการเกี่ยวกับตนเอง เริ่มมีการต่อต้าน ชัดขึ้น หรือไม่เห็นด้วย เริ่มมีความต้องการเป็นตัวของตัวเอง ให้ความสำคัญกับตนเองในลักษณะหลงตัวเอง มีการพัฒนาด้านความคิดอ่าน และมีความเข้าใจในสิ่งที่เร้นนามธรรม

ช่วงอายุของวัยรุ่น

นักจิตวิทยาพัฒนาการและนักจิตวิทยาวัยรุ่นหลาย ๆ ท่าน ได้กำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นไว้หลายแนวความคิด เช่น

วอลเกอร์ (Walker, 1978 : 85) ได้กล่าวว่าหากจะเปรียบเทียบเหมือนการเดินทาง การเดินทางของคนเราก็มี 5 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงทารก ช่วงเด็ก ช่วงวัยรุ่น ช่วงผู้ใหญ่ และช่วงชรา ทั้ง 5 ช่วงนี้ ช่วงวัยรุ่นถือว่าเป็นระยะการเดินทางที่ยู่งยากเป็นพิเศษ จะเป็นเด็กก็ไม่ใช่ ผู้ใหญ่ก็ไม่เชิง มีความสับสนวุ่นวายใจมาก

เกเซล และโคล (สตูมย์ ซีรดากร. 2523 : 32 - 33 ; อ้างอิงมาจาก Gesell and Cole. n.d. : unpagged) โดยเกเซลได้จัดวัยรุ่นอยู่ในช่วงอายุ 12 - 20 ปี ส่วนโคลแบ่งละเอียดออกไปดังนี้

วัยเด็กตอนปลาย หรือวัยเตรียมเข้าสู่วัยรุ่น (Late Childhood or Preadolescence) ได้แก่ หญิงอายุอยู่ในช่วง 11 - 13 ปี ชายอายุอยู่ในช่วง 13 - 15 ปี

วัยรุ่นตอนต้น (Early Adolescence) ได้แก่ หญิงอายุอยู่ในช่วง 13 - 15 ปี ชายอายุอยู่ในช่วง 15 - 17 ปี

วัยรุ่นตอนกลาง (Middle Adolescence) ได้แก่ หญิงอายุอยู่ในช่วง 15 - 18 ปี ชายอายุอยู่ในช่วง 17 - 19 ปี

วัยรุ่นตอนปลาย (Late Adolescence) ได้แก่ หญิงอายุอยู่ในช่วง 18 - 20 ปี ชายอายุอยู่ในช่วง 19 - 21 ปี

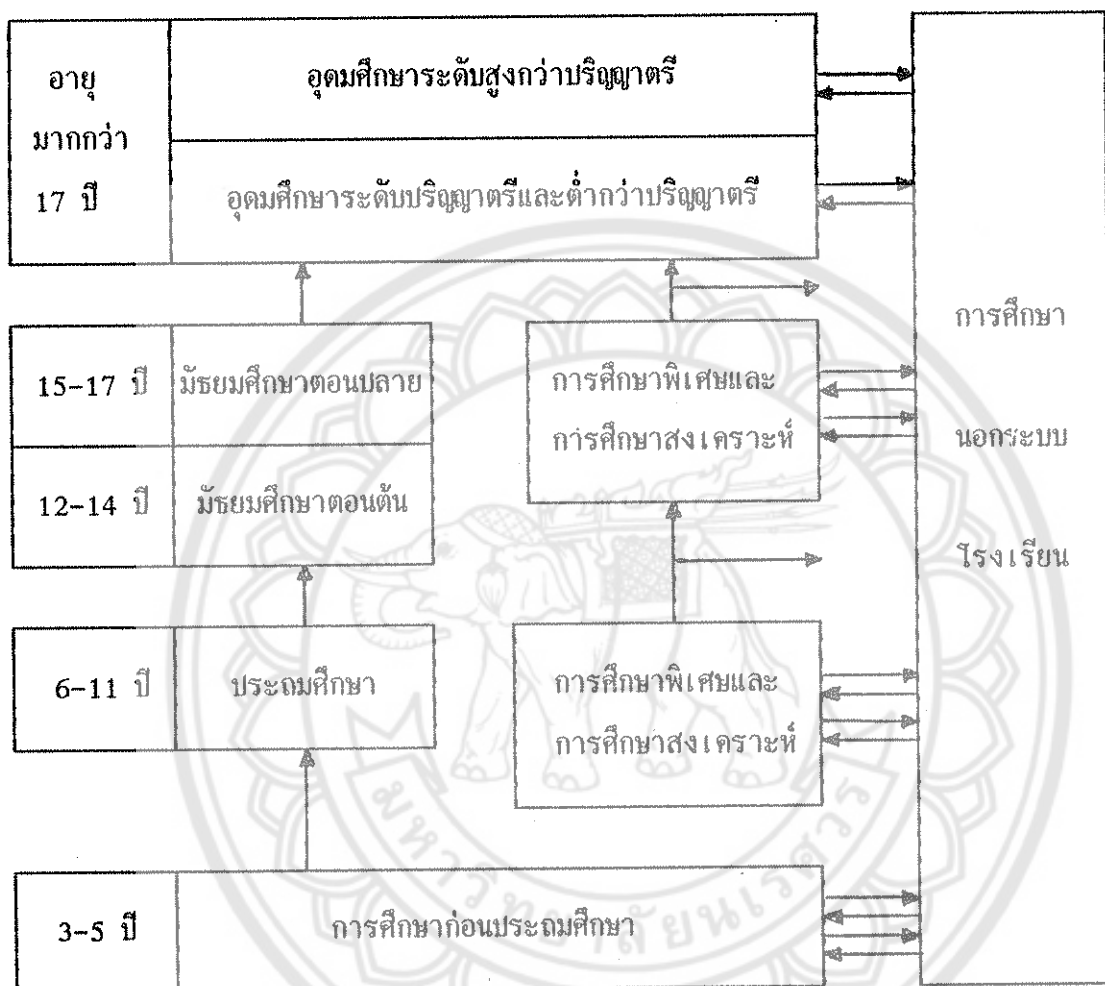
ประมวญ กิดกินสัน (2520 : 6) มีความเห็นว่า ช่วงเวลาความเป็นวัยรุ่นของคนเรานั้นยาวนานพอสมควร จึงควรแบ่งพัฒนาการออกเป็น 2 ระยะ ตามความเด่น คือ วัยรุ่นระยะ

แรกก่อนไปทางเด็กมากกว่าผู้ใหญ่ การเปลี่ยนแปลงเริ่มอยู่ตัว วัยรุ่นระยะแรกจะอยู่ในช่วงอายุ 12 - 14 ปี วัยรุ่นระยะหลังหรือวัยรุ่นตอนปลายเริ่มตั้งแต่อายุ 14 ปีขึ้นไปสู่ความเจริญเต็มที่ตอนอายุราว 22 - 25 ปี

๙ สมชาย รัชชนกุล (2532 : 162) ให้ความหมายว่า เป็นวัยที่พัฒนาการของบุคคล จะแปรเปลี่ยนสภาพความเป็นเด็กไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ เป็นช่วงเวลาของเด็กที่มีสภาพครึ่งเด็กครึ่งผู้ใหญ่ เป็นวัยที่บุคคลย่างเข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศอย่างสมบูรณ์และให้กำเนิดทารกได้ แต่เนื่องจากพัฒนาการทางเพศของแต่ละคนจะถึงระดับวุฒิภาวะไม่พร้อมกันจึงไม่สามารถจะระบุให้แน่นอนว่า เริ่มต้นเมื่อช่วงอายุเท่าใดและสิ้นสุดเมื่ออายุเท่าใด นอกจากกำหนดไว้กว้าง ๆ ว่าวัยรุ่นจะอยู่ในช่วงอายุ 12 - 20 ปีโดยประมาณ

ปรีชา วิทลิต (2534 : 9 - 10) แบ่งช่วงอายุของวัยรุ่นไว้อย่างน่าสนใจคือ วัยรุ่นคือ ผู้ที่มีอายุระหว่าง 12 - 21 ปี ซึ่งจะอยู่ในช่วงระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่หรือเรียกได้ว่าเป็นสะพานเชื่อมระหว่างวัยเด็กกับวัยผู้ใหญ่ นอกจากนี้ยังระบุว่า วัยรุ่นส่วนใหญ่จะเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษา เมื่อพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างระบบการศึกษากับอายุของผู้เรียน ตามแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับพุทธศักราช 2520 แล้ว เด็กวัยรุ่นส่วนมากจะเรียนอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตามภาพประกอบ 1

การจัดการศึกษาดัดแปลงจากแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520

ภาพประกอบ 1 แสดงอายุกับระดับการศึกษา

จากภาพประกอบ 1 กล่าวได้ว่า ถ้าเด็กวัยรุ่นเข้ารับการศึกษาระบบโรงเรียนแล้ว เด็กวัยรุ่นจะเข้ารับการศึกษามีทั้งในระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา แต่ส่วนมากแล้วจะศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษา

จากการศึกษาถึงความหมายลักษณะเฉพาะของเด็กวัยรุ่น ทำให้สรุปได้ว่าเด็กวัยรุ่น คือ ผู้ที่อยู่ระหว่างวัยเด็กกับผู้ใหญ่ มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านสรีระ เข้าสู่ภาวะทางเพศ รวมทั้งระบบการทำงานของส่วนต่าง ๆ ของร่างกายซึ่งการเปลี่ยนแปลงทำให้เด็กต้องปรับตัวอย่างมาก เป็นเหตุให้เกิดปัญหาและความยุ่งยากตามมา การกำหนดช่วงอายุของวัยรุ่นไม่มีเส้นจำกัดแน่นอนว่าเริ่มเมื่อใดและสิ้นสุดวัยเมื่อใด แต่มีนักจิตวิทยาและนักการศึกษาเห็นพ้องต้องกันว่า (สุชา จันทร์เอม. 2529 : 3) ควรใช้อายุเฉลี่ยเป็นตัวกำหนด คือ วัยรุ่นตอนต้นอายุประมาณ 13 - 15 ปี วัยรุ่นตอนกลางอายุประมาณ 15 - 18 ปี และวัยรุ่นตอนปลายอายุประมาณ 18 - 21 ปี ซึ่งหากพิจารณาให้ถี่ก็จะพบว่าช่วงอายุส่วนใหญ่ของวัยรุ่นคือเด็กที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาที่ผู้วิจัยสนใจศึกษานั้นเอง

ธรรมชาติของวัยรุ่น

การทราบธรรมชาติของวัยรุ่น จะทำให้บิดามารดาหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นมีความเข้าใจพฤติกรรมและ เหตุแห่งพฤติกรรมและสามารถอบรมและปกครองวัยรุ่นอย่างเหมาะสม สุชา จันทร์เอม (2529 : 84) ได้แบ่งลักษณะหรือธรรมชาติของวัยรุ่นที่เด่นชัด คือ

1. วัยรุ่นเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นภายในร่างกายมาก เป็นผลให้อารมณ์ของเด็กเปลี่ยนแปลงด้วย
2. วัยรุ่นต้องการบ้านที่มีความรักความอบอุ่น ต้องการบิดามารดาที่อบรมเขาด้วยความเข้าใจ
3. วัยรุ่นมีความต้องการอิสรภาพมาก ไม่ชอบที่จะให้บิดามารดายุ่งเกี่ยวกับเรื่องส่วนตัวของเขา ไม่ชอบการบังคับเข้มงวดจนเกินไป
4. วัยรุ่นรักความยุติธรรมอย่างรุนแรง ถ้ารู้สึกว่าคุณไม่ได้รับความยุติธรรมจะแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบทันที
5. วัยรุ่นต้องการที่จะมีอาชีพเป็นหลักฐาน ผู้ใหญ่จึงควรชี้แนวทางให้เด็กได้ประกอบอาชีพตามถนัด
6. วัยรุ่นมีความรักและความต้องการเพื่อนมาก มักจะเจ็บใจแทนเพื่อนและอยาก

มีทุกอย่างเหมือนเพื่อน

7. วัยรุ่นมีความสนใจเพื่อนต่างเพศ บิดามารดาไม่ควรกีดกัน เพราะจะทำให้วัยรุ่นหาทางหนีผู้ใหญ่ไปพบกันเอง

8. วัยรุ่นชอบที่จะคบเพื่อนเป็นกลุ่ม และแสดงออกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม เป็นต้นว่า มีท่าทาง คำพูดแปลก ๆ การแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน

9. วัยรุ่นมักคิดว่าตนเป็นผู้ใหญ่แล้วจึงมักเลียนแบบผู้ใหญ่ แสดงความคิดเห็นต่าง ๆ อย่างรุนแรงและอาจผิดพลาดได้

10. วัยรุ่นไม่ชอบที่จะให้ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเขาอย่างเด็ก ๆ

11. วัยรุ่นไม่ต้องการที่จะเปิดเผยเรื่องราวของตนให้บิดามารดารู้โดยสิ้นเชิง และไม่ชอบให้บิดามารดาเบียดจรรยาส่วนตัวของตน

12. วัยรุ่นไม่ชอบสภาพที่ผู้ใหญ่คิดว่าตนเองถูกเสมอไป

13. วัยรุ่นไม่ชอบให้บิดามารดาทะเลาะกัน

14. วัยรุ่นไม่ชอบให้ผู้ใหญ่นำตนไปเปรียบเทียบกับผู้อื่น

15. วัยรุ่นไม่ชอบให้ผู้ใหญ่ดูว่าเมื่อเขาสอบได้คะแนนน้อยกว่าเพื่อน ๆ

ปราณี รามสูต (2528 : 55) ทำการศึกษาและพบว่าวัยรุ่นจะมีความต้องการด้านต่าง ๆ ไม่แตกต่างไปจากวัยอื่นมากนัก แต่ก็มีความต้องการบางประการที่เด่นชัดมากกว่าวัยอื่น จนกล่าวได้ว่า เป็นลักษณะเฉพาะวัย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความต้องการเฉพาะของเด็กวัยรุ่นไทย ที่มีผลไปสู่พฤติกรรมที่แสดงออกของวัยรุ่น ตามความเห็นของนักจิตวิทยาไทยและผู้ใหญ่คนไทยทั่วไป ดังนี้

1. เด็กวัยรุ่นต้องการความรัก ทั้งในฐานะผู้ให้และผู้รับ รักเพื่อน รักเพศตรงข้าม อย่างคู่รัก หากขาดความรักจะทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความพิการทางใจ มีมิมด้วย โดยจะทำบางสิ่งบางอย่างซึ่งอาจขัดกับบุคลิกลักษณะดั้งเดิมของตน เพื่อให้เพื่อนรัก และเป็นที่น่าสนใจของเพื่อนต่างเพศ

2. วัยรุ่นต้องการเสรีภาพ และต้องการเป็นผู้ใหญ่ ต้องการหาเลี้ยงตนเอง ไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่มายุ่งเรื่องส่วนตัว ต้องการสิทธิในการปกครองตนเอง เช่น ไปไหนมาไหน

ตามลำพัง ไม่ใคร่อยากขออนุญาต หรือไม่อยากอยู่ในกฎเกณฑ์อย่างที่เคยเป็น ขอเงินติดกระเป๋า เป็นรายเดือน เมื่อถูกผู้ใหญ่บังคับห้ามปรามก็อยากโต้แย้งไปหมด ต้องการอิสระเสรีทั้งการคิด และการกระทำ

3. เด็กวัยรุ่นต้องการความเสมอหน้าทัดเทียมผู้อื่นในทุกเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม รูปร่างหน้าตา เสื้อผ้าเครื่องใช้ มีความรู้สึกเป็นปรกติอย่างง่ายมาก แม้เป็นเรื่องเล็กน้อยในสายตาของคนอื่นก็ตาม เช่น ผอมไป อ้วนไป มีสิ่ว มีไฟ มีปาน จี๋จกรยานไม่เป็น ทำอะไรไม่เป็นเหมือนคนอื่น ๆ ในขณะที่เพื่อนทำได้ ฯลฯ

4. วัยรุ่นต้องการมีประสบการณ์ในเรื่องต่าง ๆ อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น อยากรลอง อยากรกระทำในทุกสิ่งซึ่งเป็นเมื่อเกิดที่อาจทำให้ใจแตกในเรื่องเพศ ติดยาเสพติด ฯลฯ เป็นต้น

การศึกษาธรรมชาติของวัยรุ่นดังกล่าว ทำให้เข้าใจว่าวัยรุ่นนั้นจะมีพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่นเอง ได้แก่ พ่อแม่หรือผู้ปกครอง ครู เพื่อนฝูง และคนอื่น ๆ ที่วัยรุ่นเกี่ยวข้องกับ หากบุคคลรอบข้างดังกล่าวไม่เข้าใจธรรมชาติของวัยรุ่นแล้วจะก่อให้เกิดความขัดแย้งและไม่ลงรอยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ เป็นพ่อแม่หรือผู้ปกครอง ดังที่ สมชาย รัตนกุล (2532 : 171) กล่าวว่า การพัฒนาความเป็นอิสระและเป็นตัวของตัวเอง จะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้ง ความไม่เข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดกับครอบครัวทั้งหลายอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

✓ ความหมายของความขัดแย้ง

มีการให้ความหมายของความขัดแย้ง โดยบุคคลจากศาสตร์สาขาต่าง ๆ ทั้งด้านจิตวิทยาทั่วไปและด้านจิตวิทยาสังคม แต่ความหมายก็มีได้แตกต่างกันโดยสิ้นเชิง เช่น

มลวิภา สุวรรณาลัย (2524 : 97) ได้ให้ความหมายของ ความขัดแย้งว่า คือ สภาพที่ความปรารถนาหรือแนวโน้มที่จะกระทำหรือพลังกระทบเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ซึ่งมีผลทำให้ผู้ที่ตกอยู่ในสภาวะนั้น เกิดความขัดแย้งขึ้นในใจในการที่จะต้องเลือกกระทำเพียงอย่างเดียว

ศิริพรรณ ธนสิน (2527 : 560) ได้ให้ความหมายของ ความขัดแย้งว่า เป็นสิ่งที่

เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีเป้าหมาย 2 อย่าง ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการได้พร้อม ๆ กัน หรือเป็นสิ่งที่ไม่ต้องการได้พร้อม ๆ กัน หรือมีเพียงเป้าหมายเดียวที่เป็นสิ่งที่ต้องการและไม่ต้องการในเวลาเดียวกัน และบุคคลต้องตัดสินใจเลือกเอาเพียงอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น

สุชา จันทร์เอม (2527 : 134 - 135) ได้สรุปความหมายของความขัดแย้งว่า เกิดขึ้นเมื่อร่างกายจะต้องเลือกตัดสินใจทำอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อมีเหตุการณ์ให้เลือกมากกว่าหนึ่งอย่างขึ้นไป และแต่ละเหตุการณ์มีน้ำหนักมากพอ ๆ กัน เช่น นักเรียนไม่สามารถจะเลือกเป็นนักกีฬาที่มีชื่อเสียงในขณะที่ต้องเรียนอย่างหนักเพื่อให้ได้คะแนนดี ๆ เพื่อสอบเข้าเรียนในมหาวิทยาลัย

ความขัดแย้งในสาขาจิตวิทยาสังคม จะหมายถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่มสังคม ถือเป็นพฤติกรรมสังคม (Social Behavior) เพราะเป็นการแสดงออกหรือการกระทำซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นที่อาจเป็นคนเดียวหรือกลุ่มคนหรือกลุ่มคนหลายกลุ่มก็ได้ จึงแตกต่างไปจากจิตวิทยาทั่วไปที่เน้นศึกษาบุคคลเพียงคนเดียว (ถวิล ชาราโภชน์. 2532 : 4)

✓ ลักษณะของความขัดแย้ง

เมื่อบุคคลมีความต้องการและไม่สามารถตอบสนองความต้องการให้เด็ดขาดได้ บุคคลจะเกิดความขัดแย้งขึ้นภายในจิตใจ ถวิล ชาราโภชน์ (2532 : 139) ได้แบ่งการขัดแย้งออกเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การขัดแย้งในตนเอง (Self Conflicts)
2. การขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflicts)
3. การขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflicts)

การขัดแย้งในตนเอง (Self Conflicts) เป็นการขัดแย้งที่เกิดขึ้นเฉพาะในบุคคลคนหนึ่ง เลอวิน (Lewin) เป็นบุคคลสำคัญที่ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับความขัดแย้งไว้มากโดยทำการวิเคราะห์เกี่ยวกับพฤติกรรมความขัดแย้งไว้อย่างกว้างขวาง และได้จัดประเภทของความขัดแย้งไว้ 3 ประเภท คือ (ศิริพรหม ธนสิน. 2527 : 561)

1. Approach-Approach Conflict เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมี

เป้าหมายที่พึงปรารถนา 2 อย่างด้วยกัน และต้องตัดสินใจเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น มีเงินจำนวนหนึ่งตัดสินใจไม่ถูกว่าจะซื้อรถหรือซื้อบ้านก่อนดี เพราะบ้านก็อยากได้ รถก็ต้องการ เข้าตำรา "รักพี่เสียดายน้อง" ความขัดแย้งชนิดนี้แก้ได้ไม่ยาก โดยบุคคลจะลังเลอยู่ชั่วระยะหนึ่งก่อนที่จะตัดสินใจเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง

2. **Avoidance-Avoidance Conflict** เป็นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเมื่อบุคคลมีเป้าหมายที่ไม่พึงปรารถนา 2 อย่างและต้องตัดสินใจเลือกเอาอย่างใดอย่างหนึ่ง เช่น จะเลือกไปถอนฟันซึ่งต้องเจ็บหรือจะปล่อยให้ปวดเหมือนเดิม เข้าลักษณะ "หนีเสือปะจระเข้" การตัดสินใจเลือกในสภาพการณ์นี้อาจต้องใช้เวลาเนิ่น และถ้าไม่ถูกบังคับบุคคลจะไม่เลือกทั้งสองอย่าง

3. **Approach-Avoidance Conflict** ความขัดแย้งชนิดนี้เกิดขึ้นเมื่อมีเป้าหมายเพียงอย่างเดียว แต่เป็นเป้าหมายที่เป็นทั้งสิ่งที่พึงปรารถนาและไม่พึงปรารถนาในเวลาเดียวกัน บุคคลจะเกิดความรู้สึกลังเล (Ambivalence) ตัดสินใจไม่ถูกว่าจะเลือกดีหรือไม่ เช่น จะเลือกทำงานที่มีรายได้ดีแต่มีเจ้านายที่เจ้าระเบียบขี้บ่นตีหรือไม่

ความขัดแย้งในชีวิตจริงมีความสลับซับซ้อนมากกว่าที่กล่าวมา สำหรับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นบ่อยมากและยากที่จะแก้ไข คือความขัดแย้งแบบ Approach-Avoidance ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาสำหรับวัยรุ่น เพราะเป็นความต้องการที่ขัดแย้งกับธรรมชาติของวัยรุ่น ได้แก่ ความต้องการเป็นอิสระกับความต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยธรรมชาติของวัยรุ่นมีความต้องการเป็นอิสระมาก ไม่ชอบให้พ่อแม่มายุ่งเรื่องส่วนตัว ในขณะที่เดียวกันเขายังต้องการให้พ่อแม่ให้ความรัก ความอบอุ่นและการดูแลเอาใจใส่

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม (Intergroup Conflicts) เป็นความขัดแย้งที่แต่ละกลุ่มสังคมมีความคิดเห็นไม่ตรงกัน เช่น ความขัดแย้งในหน่วยงานตามส่วนต่าง ๆ ของโรงเรียน วิทยาลัย มหาวิทยาลัย ในโรงงานอุตสาหกรรม ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มนายจ้าง กับลูกจ้าง เป็นต้น ซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวเป็นความรู้สึกต่อต้านแข่งขันกันระหว่างกลุ่มบุคคลในหน่วยงาน เพราะต้องการรักษาผลประโยชน์ไว้ให้กลุ่มของตน

ความขัดแย้งภายในกลุ่ม (Intragroup Conflicts) ความขัดแย้งภายในกลุ่ม หมายถึง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในกลุ่มบุคคลอันประกอบด้วยบุคคลที่เกี่ยวข้องกัน ตั้งแต่สองคนขึ้นไป

ไปมาอยู่ร่วมกัน ประกอบกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีจุดประสงค์ร่วมกัน สมาชิกภายในกลุ่มมีบทบาทต่าง ๆ กัน แต่ทุกคนก็มีความสมัครใจที่จะอยู่รวมกลุ่มกัน การอยู่รวมกันเป็นกลุ่มสมาชิกของกลุ่มจะทำการสิ่งใดสิ่งหนึ่งตามใจชอบไม่ได้ เพราะทุกคนจะต้องปฏิบัติตามระเบียบข้อบังคับของกลุ่มหรือตามมติที่ส่วนรวมกำหนดขึ้นมา เพื่อให้สมาชิกภายในกลุ่มอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข แต่โดยธรรมชาติบุคคลมีความต้องการ ความคิดเห็น เจตคติ ค่านิยม แตกต่างกัน หากไม่มีความเข้าใจ การยอมรับซึ่งกันและกัน หรือการปรับตัวแล้ว จะก่อให้เกิดความขัดแย้ง ความไม่ลงรอยกันขึ้น

ตัวอย่างความขัดแย้งภายในกลุ่มที่น่าสนใจ คือ ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในครอบครัว ซึ่งเป็นกลุ่มสังคมที่เล็กที่สุดแต่สำคัญที่สุด ความขัดแย้งมักเกิดขึ้นในทุกครอบครัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะเกิดขึ้นในทุกครอบครัวที่มีลูกที่กำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่น หากพ่อแม่หรือผู้ปกครองไม่เข้าใจพัฒนาการ ความต้องการของวัยรุ่น ขณะเดียวกับวัยรุ่นเองก็ไม่มีปรับตัว ก็จะนำไปสู่ความไม่เข้าใจกันหรือเกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงขึ้นได้

ความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่

ครอบครัวนับเป็นกลุ่มสังคมกลุ่มแรกที่บุคคลทุกคนได้เริ่มต้นเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ เป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดในการถ่ายทอดความคิด ความรู้สึก ทักษะคิด อุดมคติ และแนวทางในการดำรงชีวิต ภายหน้าให้แก่เด็ก เพื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีประสิทธิภาพต่อไป

ซอลก์ (เร็กซ์คีย์ บานเจอร์ญ. 2532 : 4 ; อ้างอิงมาจาก Salk/ 1989 : unpagged) กล่าวว่า ไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่พ่อแม่ผู้ปกครองจะมีชีวิตผ่านพ้นไปแต่ละวันโดยไม่ประสบกับปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว ความรับผิดชอบในครอบครัวด้านการเลี้ยงเด็คนั้นจะต้องเผชิญกับปัญหาตลอดเวลา และวัยที่วุ่นวายที่สุดที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งในครอบครัวคือวัยรุ่น

จรรยา สุวรรณทัต (2533 : 400) กล่าวว่า ครอบครัวมีอิทธิพลสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนา เด็กทุกด้านและทุกระดับอายุ โดยเฉพาะต่อวัยรุ่นที่กำลังอยู่ในระยะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมาทางสรีระ ซึ่งเป็นผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางจิตใจควบคู่ไปด้วย และโดยธรรมชาติของวัยรุ่นย่อมมีความต้องการต่าง ๆ เหมือนวัยอื่น ๆ และมีความต้องการอื่น ๆ เพิ่มขึ้นอีก พ่อแม่และครอบครัวจำเป็นต้องให้ความสนใจและเอาใจใส่เรื่องนี้ โดยเข้าใจและตอบสนอง

ความต้องการทั้งด้านพื้นฐานและด้านลักษณะ เฉพาะตามวัยของวัยรุ่น หากปราศจากการตระหนัก ความสำคัญดังกล่าว ก็ไม่อาจจะดำรงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับวัยรุ่น และยังก่อให้เกิดความไม่ ลงรอยหรือความขัดแย้งขึ้นได้

สาเหตุของความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่

ความขัดแย้งจะเกิดขึ้นได้ในทุกครอบครัว โดยเฉพาะยิ่งครอบครัวที่ประกอบไปด้วย พ่อแม่และลูกที่กำลังอยู่ในช่วงของวัยรุ่น การศึกษาถึงสาเหตุที่ทำให้เกิดพฤติกรรมในเด็กวัยรุ่นนี้ กระทำได้ค่อนข้างยาก โดยเฉพาะในเรื่องความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นและพ่อแม่ เพราะ สาเหตุค่อนข้างสลับซับซ้อนและมีความเกี่ยวพันกันหลายอย่าง แต่เนื่องจากผลของความขัดแย้ง ระหว่างพ่อแม่และลูกซึ่งอยู่ในช่วงวัยรุ่นนั้น สามารถทำลายสุขภาพจิตทั้งของพ่อแม่และเด็กวัยรุ่น ภายในครอบครัว และขยายวงกว้างไปสู่สังคมได้ จึงมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้ากันอย่างกว้างขวาง เช่น

กมลลา แสงสีทอง (2525 : 14) กล่าวว่า ความขัดแย้งในครอบครัวที่เกิดขึ้นส่วนหนึ่ง สาเหตุมาจากสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบันอยู่ในภาวะของกระบวนการ (Process) ทางสังคม มากขึ้น โดยมีการแข่งขันกันมากที่สุด เป็นการแข่งขันเพื่อไปถึงเป้าหมายที่มีอยู่ไม่ว่าจะในด้าน การศึกษา การดำรงชีวิตประจำวัน การจราจร ฯลฯ คนมีการเห็นแก่ตัวมากขึ้น ทุกตัวเมือง มีลักษณะขยายออกสู่ชานเมือง ย่านที่อยู่อาศัยจะอยู่นอกเมือง ส่วนย่านกลางเมืองเป็นย่านการค้า ทำให้คนต้องอยู่นอกใจกลางเมืองออกไปทุกที และมีลักษณะของการดิ้นรนเพื่อความเป็นอยู่ที่ดีมากขึ้น ทำให้สุขภาพเสียทั้งกายและใจ แม้กระทั่งเด็กก็ต้องดิ้นรนต่อสู้มาตั้งแต่ยังเล็ก การแข่งขัน และความขัดแย้งกันจะพบเสมอในสังคมเมือง สภาพการณ์แบบนี้จะทำให้เกิดความตึงเครียด หงุดหงิด แม้นบ้านสมัยใหม่นอกจากจะทำงานบ้านแล้วยังต้องออกมาช่วยกันทำมาหาเลี้ยงครอบครัว อีกแรงหนึ่งด้วย ทำให้ต้องเหน็ดเหนื่อยมากขึ้น เกิดความเหนื่อยล้า ท้อแท้ทั้งร่างกายและสมอง ทำให้ความรู้สึกและมโนะมิมสัมพันธ์ในครอบครัวหย่อนลงไป เกิดความไม่พอใจในท่าทีของกันและกัน จนเกิดความขัดแย้ง (Conflict) ขึ้น เด็กจะเห็นแบบอย่างและจำเอาไปใช้ ซึ่งหากขัดแย้ง มาก ๆ ก็จะทำให้เกิดปัญหาขึ้นมาเหมือนกัน

จรจจา สุวรรณทัต (2526 : 41 - 42) ได้ศึกษาและอธิบายถึงความขัดแย้งว่าความขัดแย้งระหว่างคนสองวัยนี้ เปรียบเหมือนวัฏจักรของการเกิดหรือวงจรการเกิด โดยอธิบายว่าความแตกต่างที่แท้จริงระหว่างพ่อแม่กับลูกวัยรุ่นนั้น อยู่ที่ด้านสรีระ จิต-สังคม และสังคมวิทยา

ในด้านสรีระ พบว่าพลังกำลังของพ่อแม่มีกำลังคงที่หรือเสื่อมถอย ดังนั้นสิ่งที่พ่อแม่ต้องการคือ ความอบอุ่นปลอดภัยทางจิตใจ และความต้องการที่จะสงวนไว้ซึ่งพลังกำลัง แต่ฝ่ายวัยรุ่นนั้น มีพลังกำลังเหลือเฟือ ข้อแตกต่างระหว่างด้านสรีระจึงเห็นได้อย่างชัดเจน

ในด้านจิต-สังคม จะพบว่าพ่อแม่ซึ่งเข้าวัยผู้ใหญ่ตอนกลางและตอนปลายไปแล้ว จะเห็นสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามความเป็นจริงและข้อเท็จจริง ขณะที่ลูกวัยรุ่นกำลังอยู่ในระยะเวลาที่ยืดอุดมคติหรืออุดมการณ์เป็นหลัก ส่วนผู้ใหญ่จะผ่านประสบการณ์ต่าง ๆ มากจนไม่หวั่นไหวต่อการเปลี่ยนแปลงของสิ่งต่าง ๆ แต่เด็กวัยรุ่นจะรู้สึกกระทบกระเทือนใจได้ง่าย หากได้พบกับสิ่งใดก็ตามที่ไม่เป็นไปตามที่เขาตั้งความหวังไว้ แม้ว่าธรรมชาติการพัฒนาในวัยรุ่นจะมีความสามารถในการคิดอยู่ในระดับสูงอย่างมีเหตุผลก็ตาม

ทางด้านสังคมวิทยา พ่อแม่จะอยู่ในสถานภาพที่เหนือกว่า มีสิทธิอำนาจเหนือเด็ก ในขณะที่เด็กยังเล็กเด็กต้องยอมรับ และเชื่อฟังพ่อแม่โดยไม่มีทางต่อต้านแข็งจิ้น แต่เมื่อเขาอย่างเข้าสู่วัยรุ่น ความต้องการตามธรรมชาติของเด็กวัยนี้ ทำให้เขาต้องการมีความเป็นอิสระที่จะคิดและทำทุกอย่างที่เขาต้องการ เริ่มเห็นความสำคัญและต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนร่วมวัยมากกว่าพ่อแม่ และเขาพยายามแสวงหาการยอมรับจากสังคม ในการที่จะเปลี่ยนสถานภาพจากเด็กมาสู่การเป็นผู้ใหญ่โดยสมบูรณ์ ต้องการให้พ่อแม่ ผู้ใหญ่ปฏิบัติต่อเขาด้วยความเข้าใจว่าเขาเริ่มเป็นผู้ใหญ่แล้ว หากพ่อแม่กับเด็กวัยรุ่นมีช่องว่างระหว่างกันในการปรับความเข้าใจซึ่งกันและกัน ก็อาจนำไปสู่ภาวะความขัดแย้งกันในที่สุด

จากการศึกษาเรื่องความขัดแย้งต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในส่วนของวัยรุ่นใจคือความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่พบว่า ทุกครอบครัวย่อมประสบกับภาวะความขัดแย้ง ความรุนแรงของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างพ่อแม่กับลูกมัก เกิดขึ้นกับครอบครัวที่มีลูกที่อยู่ในช่วงวัยรุ่น ซึ่งเป็นวัยแห่งการพัฒนาจากวัยเด็กไปสู่วัยผู้ใหญ่ เป็นวัยแห่งการเปลี่ยนแปลง พัฒนาทุกด้านทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ภาวะการควบคุมอารมณ์ต่าง ๆ ของวัยรุ่นยังไม่

สามารถควบคุมได้ดีเท่าเทียมผู้ใหญ่ จึงมักจะมีความรู้สึกขัดแย้งในสัมพันธภาพกับพ่อแม่และบุคคลที่สู่งวัยกว่า ประกอบกับอยู่ในช่วงของการพัฒนาทางความคิดในด้านวิพากษ์วิจารณ์มากขึ้น เพราะระบบสมองมีการเจริญเติบโตเต็มที่ เด็กวัยรุ่นจึงพัฒนาลักษณะ "ต่อต้านผู้ใหญ่ ต่อต้านผู้มีอิทธิพล ต่อต้านผู้มีอำนาจ" (สงคราม เชาว์ศิลป์ และนารา ชีเรนทร. 2527 : 141) ซึ่งเรียกลักษณะเช่นนี้ว่า เกิดช่องว่างระหว่างวัย (Generation Gap) หากครอบครัวที่มีวัยรุ่นขาดความเข้าใจในเหตุแห่งพฤติกรรมดังกล่าว ก็จะทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ขึ้นได้

ผลของความขัดแย้ง

ภาวะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับบุคคล ไม่ว่าจะเกิดขึ้นระหว่างกลุ่มคนหรือความขัดแย้งในตนเอง ถ้าเกิดขึ้นเมื่อใดก็ย่อมส่งผลกระทบต่อคนอย่างแน่นอน ดังที่ สุรางค์ จันทรเอม (2524 : 69) ได้กล่าวถึงผลของการเกิดความขัดแย้งคือ

1. เกิดความสะเทือนอารมณ์ (Emotional Disturbance) ความสะเทือนอารมณ์จะส่งผลให้ขาดประสิทธิภาพในการทำงาน และขาดกำลังใจในการทำงานด้วย
2. ก่อให้เกิดความกระวนกระวายใจ (Anxiety) ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะสร้างรอยประทับใจ ให้บุคคลครุ่นคิดไม่รู้จักจบสิ้นและเป็นผลเสียในการทำงานเช่นเดียวกันเพราะไม้อาจจะระงับความรู้สึกที่เกิดขึ้นให้เป็นปกติได้ง่าย ๆ
3. เป็นผลเสียต่อระบบการทำงานของร่างกาย เช่นระบบย่อยอาหารเสียไปทำให้เกิดอาการอื่น ๆ ติดตามมาได้

นอกจากเป็นผลเสียต่อตัวบุคคลเองแล้วยังมีผลต่อส่วนรวมอีกด้วย ดังที่ สุพัตรา สุภาพ (2523 : 65) กล่าวไว้ว่าการขัดแย้งกันในครอบครัวอาจนำไปสู่ปัญหาบ้านแตก (Broken Home) หรือปัญหาทางสุขภาพจิต ปัญหาเศรษฐกิจ สังคม ฯลฯ ได้ ซึ่งผู้ที่ได้รับความกระทบกระเทือนมักจะตกอยู่กับเด็ก เพราะถ้ามองปัญหาในระดับชาติแล้วถ้าเป็นดังกล่าวนาน ๆ จะเป็นการทำให้พลังงานของชาติไม่ได้รับประโยชน์เท่าที่ควร ซึ่งสังคมควรจะเห็นความสำคัญและให้ความสนใจเป็นพิเศษด้วย

จรรจา สุวรรณทัต (2533 : 405) กล่าวถึงผลของความขัดแย้งหรือความไม่เข้าใจ

ระหว่างพ่อแม่กับวัยรุ่นว่า จะเป็นเหตุที่ทำให้เกิดสุขภาพจิตเสื่อมโทรม โดยเฉพาะแก่บุคคล
 คู่กรณีต่างวัยกันเท่านั้น แต่ยังแผ่กระจายไปยังสมาชิกอื่น ๆ ของครอบครัวด้วย เช่น พี่น้อง
 หรือ ลุง ป้า น้า อา ของเด็กวัยรุ่นเอง?

▷ ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ (2533 : 288) กล่าวถึงผลของความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่น
 กับพ่อแม่ว่า อาจทำให้เกิดวิธีการปรับตัวที่ไม่พึงประสงค์แก่วัยรุ่นได้ 2 ทาง ได้แก่ การควบคุม
 ตนเองไม่ได้ แสดงอาการเครียดไม่พอใจ ใจไม่มั่นคงในตนเอง และปากร้ายเพื่อลดความโกรธ
 ภายในใจและมักพูดเกินความจริง เมื่อความขัดแย้งลดลงหรือถูกขจัดไป ผลเสียทางจิตใจจะลดลง

▷ ไสภา สปีลมันน์ (2536 : 138) ศึกษาพบว่า ครอบครัวที่มีปัญหาความขัดแย้งกันอยู่
 ตลอดเวลา ได้แก่ ครอบครัวที่มีใครคนใดคนหนึ่งบงการหรือเจ้ากี้เจ้าการอยู่ตลอดเวลา มีอคติ
 ขาดความรัก ขาดการเอาใจใส่ต่อกัน อิจฉาริษยากัน อยู่กันมากเกินไปหลายตาเกินไป หรือมีญาติ
 เข้ามาสอดแทรก เป็นปัญหาตลอดเวลานั้น จะเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เด็กวัยรุ่นในครอบครัวนั้นมี
 พฤติกรรมเบี่ยงเบน และก่อให้เกิดปัญหาทางสังคมขึ้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง

พัฒนาการของความขัดแย้งทางจิตใจ อันมีผลต่อการปฏิสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัวจะ
 เป็นไปโดยราบรื่นหรือเต็มไปด้วยภาวะความขัดแย้ง ก็สืบเนื่องมาจากกระบวนการทางสังคมที่
 เป็นจุดกระตุ้นหล่อหลอมบุคลิกภาพ ผู้นำทฤษฎีนี้ได้แก่ อีริกสัน (Erikson) ซึ่งเป็นนักจิตวิทยา
 กลุ่มนักวิเคราะห์ร่วมสมัย (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2531 : 43 - 45) โดยเสนอแนวคิดที่นำ
 สนใจและเป็นที่ยอมรับของบุคคลทั่วไป ได้แก่ ทฤษฎี Psychosocial Stage เป็นทฤษฎีที่
 สามารถอธิบายถึงสาเหตุแห่งพฤติกรรมและพัฒนาบุคลิกภาพในรูปแบบต่าง ๆ ตามลำดับ ตั้งแต่
 เกิดจนถึงวัยสูงอายุ โดยเน้นว่าลักษณะสัมพันธภาพที่บุคคลมีกับกลุ่มบุคคลต่าง ๆ (เช่น พ่อ-แม่
 พี่น้อง สามี-ภรรยา ฯลฯ) และข้อขัดแย้งทางสังคมจิตวิทยา เป็นจุดกระตุ้น แอริคสันอธิบายว่า
 ข้อขัดแย้งนี้ เกิดจากความสัมพันธที่บุคคลมีกับกลุ่มบุคคลที่เป็นศูนย์กลางความผูกพัน ถ้าบุคคลสามารถ
 แก้ไขภาวะวิกฤติและขัดแย้งได้ด้วยดีพอสมควร ก็ทำให้เกิดพฤติกรรมและลักษณะบุคลิกภาพที่
 พึงประสงค์ เรื่อยไปตามลำดับขั้น ซึ่งส่งผลคือทำให้บุคลิกภาพมั่นคง หากบุคคลไม่สามารถแก้ไขข้อ

ขัดแย้งนี้ได้ด้วยดีก็ก่อให้เกิดปัญหาบุคลิกภาพอย่างใดอย่างหนึ่ง มากน้อยหนักเบาตามความรุนแรงของข้อขัดแย้งที่แก้ไม่ตก

ข้อขัดแย้งทางจิตใจมีลักษณะมีลักษณะแย้งเป็นคู่ ๆ มี 8 ขั้นตอน ตั้งแต่แรกเกิดจนเข้าสู่วัยสูงอายุ ลักษณะความขัดแย้งที่เป็นคู่นี้จะต้องพัฒนาให้เหมาะสมในแต่ละขั้นในโครงสร้างของบุคลิกภาพอย่างสมดุลกัน บุคคลจึงจะมีโครงสร้างบุคลิกภาพที่เหมาะสมมั่นคง

ลักษณะความขัดแย้งทางจิตใจทั้ง 8 ขั้น ได้แก่

1. การพัฒนาเรื่องความไว้วางใจขัดแย้งกับการระแวงไม่ไว้วางใจผู้อื่น (Trust vs. Mistrust) เกิดขึ้นในช่วงวัยทารกแรกเกิดจนถึง 1 ขวบ พ่อแม่จะมีบทบาทในการสนองความต้องการขั้นพื้นฐานทางกายและจิตใจ เช่น ได้รับการดูแลดี สัมผัสอบอุ่น นอน อยู่ใกล้ ๆ เปลี่ยนผ้าให้เมื่อสกปรก กล่อมให้นอนเมื่อง่วง ฯลฯ ซึ่งทารกจะเรียนรู้และรู้สึกว่าคุณนั้นน่าอยู่ เมื่อมีทุกข์ก็มีผู้จัดบัดเบาให้ ความรู้สึกนี้ก่อให้เกิดความไว้วางใจในบุคคลที่ใกล้ชิดและขยายไปสู่ความไว้วางใจในตนเองและผู้อื่น แต่ถ้าทารกได้รับการสนองความต้องการทางกายทางอารมณ์จนรู้สึกสุขสบายตลอดเวลาจนเกินไป ก็จะกลายเป็นคนเชื่อถือและไว้วางใจจนง่ายเกินไป ส่วนทารกที่ไม่ได้รับการตอบสนองความต้องการทางกายจนเข้าขั้นขาดแคลนนั้น ก็มักจะเป็นคนที่หวาดระแวงง่าย ดังนั้นพัฒนาการที่สมบูรณ์ ได้แก่ ความสมดุลระหว่างความเชื่อถือไว้วางใจบุคคลอื่นกับความระแวงสงสัยบุคคลอื่น เพราะความพอดีของคุณสมบัติ 2 ประการนี้จะทำให้ทารกพัฒนาความรู้สึกว่า "โลกนี้มีที่หวังและมีความหวัง" ซึ่งเป็นความรู้สึกที่ควรเสริมสร้าง เพราะเป็นความรู้สึกที่มีคุณค่า เป็นพลังผลักดันให้มนุษย์ต่อสู้อุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตไปจนตาย

2. การพัฒนาความเป็นตัวของตัวเองขัดแย้งกับความละอายใจและไม่แน่ใจ (Autonomy vs. Shame and Doubt) เป็นระยะที่อยู่ในวัยทารกตอนปลาย (1-2 ปี) ทารกรู้จักหัดเรื่องการควบคุมตนเองในการใช้กล้ามเนื้อ ประสาทสัมผัส มีความกระหายใคร่รู้จักสิ่งแวดล้อมรอบตัว และต้องการทำอะไรด้วยตนเอง (autonomy) จึงซุกซนมาก พ่อแม่ก็มักจะต้องควบคุมกิจกรรมของทารกเพราะกลัวอันตรายจะเกิดขึ้น พัฒนาการที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ขึ้นอยู่กับความควบคุม เลี้ยงดูที่พอดี คือปล่อยให้เขาได้ทำอะไรได้ตั้งใจปรารถนา โดยไม่เกินเลยเกินไป แต่ถ้าถูกควบคุมมากเกินไป

ก็จะเกิดความรู้สึกละอายใจไม่แน่ใจตนเอง ซึ่งถ้ามีมากจะทำให้ทารกพัฒนาบุคลิกภาพที่ชอบทำอะไรแอบ ๆ ซ่อน ๆ ปิดบัง กลายเป็นผู้ใหญ่ที่ชอบทำอะไรลับ ๆ ไม่เปิดเผย ชอบหลบคด แต่ถ้าทารกมีความเป็นตัวของตัวเองมากเกินไปจะเกิดนิสัยเป็นคนเข้ากับผู้อื่นได้ยาก ไม่ยอมเคารพระเบียบของสังคม ชอบทำอะไรแปลก ๆ ต่อต้านสังคม

ความพอดีระหว่างความเป็นตัวของตัวเองกับความละอายใจและไม่แน่ใจ ทำให้เด็กพัฒนานิสัยรู้จักควบคุมตนเอง มีความเป็นตัวของตัวเองตามความเหมาะสม มีความตั้งใจมั่นในการกระทำต่าง ๆ ตัดสินใจด้วยตนเองว่าอะไรถูก ผิด ควร ไม่ควร

3. การพัฒนาความคิดริเริ่มแย่งกับความรู้สึกผิด (Initiative vs. Guilt) เป็นระยะวัยเด็กตอนต้น (3 - 5 ปี) เด็กมีความสามารถทางกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัสฟังตนเองได้ดีในการเคลื่อนไหว เช่น หยิบจับ เดินไปมา เริ่มพูด สื่อความได้และเข้าใจภาษาพูดได้ดี สมรรถภาพทางกายและจิตใจทำงานประสานกัน ชีวิตประจำวันของเด็กมีความมุ่งหมายและตัดสินใจเด็ดเดี่ยวมั่นคงกว่าเดิม อยากรู้อะไรที่อยุ่รอบตัว รู้จักใช้ความคิดสร้างสรรค์ ชูขงขมมาก ชอบเล่นเกมและของเล่นทุกชนิด เด็กที่ถูกห้ามไม่ให้สำรวจตรวจตราสิ่งต่าง ๆ ห้ามเล่น ห้ามทำอะไร ๆ มากเกินไป ถูกห้ามด้วยคำสั่ง อย่าทำ อย่ายุ่ง อย่าเล่น ฯลฯ มากเกินไป จะเกิดความรู้สึกผิดและกลัวการถูกลงโทษ จนอาจพัฒนาบุคลิกภาพแบบ "รู้สึกผิด" (Guilt Personality) หรือเป็นคนหลีกเลี่ยงความจริงโดยใช้ความคิดฝัน หรือแสดงความก้าวร้าวอวดดีเพื่อให้ได้สิ่งที่ตนปรารถนา หากมีความพอดีระหว่างความคิดริเริ่มกับความรู้สึกผิด จะทำให้เด็กพัฒนาคุณสมบัติเป็นคนชอบสร้างสรรค์ รู้จักคิดหาวิธีแก้ไขปรับปรุงกิจการต่าง ๆ ที่ต้องกระทำ และเป็นคนที่กล้าเผชิญความเป็นจริงของตนเองและของชีวิต

4. การพัฒนาความเอาการเอางานแย่งกับมด้อย (Industry vs. Inferiority) เป็นระยะวัยเด็กตอนปลาย (อายุ 6-11 ปี) เด็กเริ่มเข้าโรงเรียนและเริ่มรู้จักเรียนอย่างจริงจัง เด็กมีความสามารถควบคุมกิจกรรมของตนเอง เช่น การเล่นอยู่ในโลกแห่งความคิดฝันน้อยลง รู้จักเคารพระเบียบวินัยของบ้าน โรงเรียน การเข้าโรงเรียนทำให้เด็กต้องพัฒนาคุณสมบัติความเอาจริงเอาจัง เพื่อปรับตัวต่อความคาดหวังของครู พ่อแม่และเพื่อน เลิกเล่นแบบทารก มาเป็นการเล่นที่มีกฎเกณฑ์ เล่นของเล่นจริง ๆ น้อยลง แต่หันมาเล่นของ

เล่นเก่งของจริง เด็กที่มีครู พ่อแม่ คอยช่วยเหลือและแนะนำการเล่น ตั้งความหวังกับเด็กพอสมควร และให้อภัยเมื่อเด็กทำไม่ได้ตั้งใจปรารถนาของตนเองและของผู้ใหญ่ เด็กจะเกิดกำลังใจ มุมานะที่จะหัดเรียน หัดเล่น และทำกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นช่วงที่เหมาะสมในการฝึกกิจกรรม ทักษะต่าง ๆ ให้แก่เด็กอย่างดีซึ่งจะติดตัวเด็กไปจนตลอดชีพ ในทางกลับกันเด็กที่ไม่มีผู้ใหญ่คอย แนะนำและให้กำลังใจหรือตั้งความคาดหวังในตัวเด็กเกินความสามารถเฉพาะตัวของเด็กจะทำให้เด็กรู้สึกว่าคุณตำหนิ ไรความสามารถ ความรู้สึกเช่นนี้ถ้ามีมาก ๆ จะก่อให้เกิดความรู้สึกว่า ตนมี "บวมด้อย" ในแง่ใดแห่งหนึ่ง ซึ่งในบางคนความรู้สึกชนิดนี้จะฝังรากลึกในบุคลิกภาพจนตลอด ชีวิต

ความพอดีระหว่างความเอาใจใส่ตนเองกับความรู้สึกด้อยจะพัฒนาไปสู่ความมีสมรรถภาพ ที่แท้จริง คือไม่มีความรู้สึกยกย่องตนเอง เก่งจนหลงตนเอง หรือมีความรู้สึกว่าคุณตำหนิ ด้อยค่า จนกลายเป็นคนหิบบ่อย ไม่สนใจต่อกิจการใด ๆ

5. การพัฒนาการพบอัตลักษณ์ของตนเองแย้งกับการไม่เข้าใจตนเอง (Identity vs. Identity diffusion) ในระยะนี้เป็นระยะวัยรุ่น ในบรรดาขั้นตอนของความขัดแย้ง ทางสังคมจิตใจของมนุษย์ทั้ง 8 ขั้นตอนนั้น อิริคสันเชื่อว่า ขั้นนี้เป็นช่วงที่ความขัดแย้งมีลักษณะ วิกฤตยิ่งกว่าช่วงอื่นเพราะเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อระหว่างความเป็นเด็กและความเป็นผู้ใหญ่ ถ้าหาก ไม่สามารถแก้ไขภาวะวิกฤตให้คลี่คลายด้วยดีพอสมควร เด็กวัยรุ่นนั้นก็จะเป็นผู้ที่ม้อัตลักษณ์อัน สับสนและกลายเป็นผู้ใหญ่ที่มีบุคลิกภาพสับสนไม่มั่นคง ในระยะนี้เด็กกำลังจะละทิ้งภาพของตนเอง ที่เป็นเด็กไปสู่ภาพของตนเองอย่างเป็นผู้ใหญ่ สภาพเช่นนี้ก่อให้เกิดความขัดแย้งด้านสัมพันธภาพ กับผู้ใหญ่ เพื่อนร่วมวัย เพื่อนต่างเพศ กับสังคม และเกิดความสับสนทางจิตใจอย่างรุนแรง เช่น จะเชื่อฟังพ่อแม่หรือเชื่อตัวเองดี หรือเชื่อเพื่อนดี ควรเลียนแบบใครดี หรือคงความเป็นเอกลักษณ์ ของตนเองดี ควรอยู่ในกรอบประเพณีหรือเป็นอิสระเต็มที่ดี ฯลฯ

วัยรุ่นที่ไม่รู้จักตนเองดีพอสมควร ไม่สามารถประสานอัตลักษณ์ของตนกับโครงสร้างของ สังคม จะกลายเป็นวัยรุ่นที่หลงลืมตน มีตนอันสับสน ว่าแห้ว ไม่เป็นตัวของตัวเอง เหงาหงอย ซ้ำกังวล ตัดสินไม่ได้ รู้สึกว่าคุณถูกทอดทิ้ง จนอาจกลายเป็นอันธพาล ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง และต่อสังคมในรายที่มีความสับสนรุนแรง ส่วนวัยรุ่นที่มีพัฒนาการที่สมบูรณ์ คือความสมดุลระหว่าง

การรู้จักอัตลักษณ์ของตนเองอย่างที่ไม่สับสนในตนเอง มองตนเองตามความเป็นจริง เข้าใจ จุดเด่น จุดด้อย ความต้องการของตนเอง

สำหรับการพัฒนาความขัดแย้งในขั้นที่ต่อจากวัยรุ่น ได้แก่ วัยผู้ใหญ่ตอนต้น วัยกลางคน และวัยชรา นั้นจะขอล่าวพอสังเขปคือ

6. การพัฒนาความสัมพันธ์เสนาหา ความร่วมมือแย้งกับความเปล่าเปลี่ยว (Intimacy and Solidarity vs. Isolation) เป็นวัยผู้ใหญ่ที่พัฒนาในเรื่องการอยู่ร่วมกับผู้อื่นอย่างสนิทใจ ซึ่งจะพัฒนาคุณสมบัติสร้างมิตรีและมีความรักกับบุคคลอื่นได้ เป็นความรักแบบผู้ใหญ่ไม่ใช่ฉาบฉวยเหมือนกับรักในวัยรุ่น ผู้ที่ไม่สามารถพัฒนาความรักแบบผู้ใหญ่ก็จะ เป็นคนหลงรักเฉพาะตนเอง เรียกว่า Narcissism

7. การพัฒนาการบำรุงส่งเสริมผู้อื่นซึ่งแย้งกับการพะวงเฉพาะตน (Generativity vs. Self Absorption) เข้าสู่วัยกลางคน จุดเด่นคือ การรู้จักแบ่งปัน เอื้อเฟื้อเพื่อแม่ อาหารผู้อื่น ทำให้มองตนเองมีคุณค่ามีความสำคัญ หากพะวงเฉพาะตนจะ เป็นคนเห็นแก่ตัวแสดงแต่อำนาจ ไม่หยุดยั้ง คนเหล่านี้เอาอารมณ์และบุคลิกภาพของตนที่ไม่มั่นคงไว้ด้วยความใฝ่อำนาจอย่างใดอย่างหนึ่ง ความสมดุลของขั้นนี้จะทำให้เกิดผลงานสร้างสรรค์ เป็นคนที่มีคุณค่า สามารถให้ความช่วยเหลือผู้อื่นได้ เป็นวัยกลางคนที่มีความสุข

8. การพัฒนาในเรื่องความมั่นคงทางจิตใจซึ่งแย้งกับความสิ้นหวัง (Integrity vs. Despair) จะอยู่ในวัยสุดท้ายของชีวิต คือวัยสูงอายุ เมื่อถึงขั้นนี้แล้ว จะต้องพัฒนาความรู้สึกว่าตนได้ผ่านกิจต่าง ๆ ที่ควรทำเสร็จสิ้นตามหน้าที่ของตนแล้ว เช่น การอบรมเลี้ยงดูบุตร ยอมรับทั้งความสำเร็จและความล้มเหลวในชีวิตตน มองอดีตโดยไม่ยึดมั่นถือมั่น ยอมรับและพอใจในชีวิตของตน ในทางตรงข้ามหากบางคนยังนึกอาลัยอาวรณ์ ยอมรับอดีตไม่ได้ หรือกลัวความตายที่กำลังจะมาถึง ซึ่งถ้ารู้สึกเช่นนี้มาก ๆ จะเกิดความรู้สึกเศร้าสร้อย สิ้นหวัง อยากหลีกเลี่ยงชีวิต ความพอดีก็คือทำให้บุคคลพัฒนาตนให้รู้เท่าทันโลกและชีวิต ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนา

พัฒนาการของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในแต่ละวัยของชีวิตล้วนแล้วแต่มีความสำคัญทั้งสิ้น แต่ช่วงที่น่าสนใจมากที่สุดเห็นจะเป็น ขั้นตอนที่ 5 คือการพัฒนาการค้นพบอัตลักษณ์แห่งตนแย้งกับการไม่เข้าใจในตนเอง เพราะอยู่ในช่วงวัยรุ่นซึ่งเป็นวัยที่มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ

มากมาย วัยรุ่นต้องพยายามปรับตนเองให้อยู่ในภาวะสมดุลในขณะที่กำลังสับสนวุ่นวายกับการหาเอกลักษณ์ของตนเอง ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจะเริ่มตั้งแต่เขาเริ่มรู้จักที่จะหาความเป็นอิสระให้แก่ตนเองภายในครอบครัว เมื่อเด็กได้มีความสัมพันธ์กับบุคคลภายนอกกว้างออกไป ในขณะที่ต้องหาเอกลักษณ์ของตนเอง พยายามเข้าใจและเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้น ความขัดแย้งก็มากขึ้นโดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นกับพ่อแม่ที่ยังมองลูกด้วยสายตาและความรู้สึกที่เฝ้ามองเมื่อเขายังเป็นเด็กเล็ก ๆ

นอกจากทฤษฎีความขัดแย้งดังกล่าวข้างต้น ยังมีทฤษฎีที่เป็นแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มจิตวิเคราะห์ ได้อธิบายถึงเหตุแห่งพฤติกรรมต่าง ๆ ของวัยรุ่นที่แสดงการต่อต้านหรือขัดแย้งกับพ่อแม่ คือ แอนนา ฟรอยด์ (โสภา สนิลมันน์. 2536 : 113) ได้อธิบายไว้ว่า วัยรุ่นจะอยู่ในช่วงเวลาที่ยืดตัวพัฒนาการ เห็นได้จากการที่เด็กเริ่มต้องการรู้ ต้องการเห็นหรือต้องการทดลองอะไร ๆ ใหม่ ๆ ด้วยการไม่ยอมรับ ขัดขวาง ต่อต้าน หรือด้วยการปรับตัวและการเลียนแบบในเรื่องที่เกี่ยวกับแรงขับทางเพศ วัยนี้จะเริ่มมีบทบาททางเพศแสดงออกให้เห็นชัด ซึ่งจะนำไปสู่การแยกตัวเองออกจากสิ่งเดิมซึ่งเด็กเคยมีความสัมพันธ์ด้วย คือ บิดามารดา การแยกตัวของเด็กนี้ไม่ใช่เป็นความต้องการแยกทางด้านร่างกายเท่านั้น แต่เป็นการที่เด็กเริ่มมีความรู้สึกต่อพ่อแม่ว่าไม่ได้วิเศษไปจากพ่อแม่คนอื่น คือมีจุดดีในขณะเดียวกันก็มีจุดบกพร่อง การแสดงออกที่เด่นชัดในวัยรุ่นนี้ คือ การใช้วิถีแยกตนเอง หรือวิถีต่อต้านสิ่งที่เด็กไม่ต้องการ เช่น เด็กวัยรุ่นหญิงจะมีการถกเถียงในเรื่องเสื้อผ้าที่ต้องการใส่ เพื่อที่ที่ต้องการลบ ความต้องการอิสระในความคิด ไม่ต้องการขึ้นอยู่กับพ่อแม่ อาจกลายเป็นข้อขัดแย้งที่รุนแรง หากไม่มีการปรับตัวของทั้งสองฝ่ายในที่สุด

การอบรมเลี้ยงดู

มนุษย์ทุกคนเมื่อเกิดมาแล้วต้องผ่านกระบวนการอบรมเลี้ยงดูจนกว่าจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ โดยใช้ระยะเวลาอันยาวนานกว่าจะสามารถช่วยตัวเองได้ และเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปว่าครอบครัวเป็นสถาบันทางสังคม ที่มีอิทธิพลสำคัญที่สุดในการปรับพฤติกรรมของบุคคล (สมชาย รัชชนกุล. 2532 : 75 - 76) และถึงแม้ครอบครัวจะเป็นหน่วยพื้นฐานที่เล็กที่สุด แต่ก็มีความสำคัญที่สุด

ของสังคม ชีวิตของบุคคลมีความผูกพันกับครอบครัวมาก โดยพัฒนาการต่าง ๆ จะเริ่มต้นจากชีวิตในครอบครัว ถ้าได้รับการอบรมเลี้ยงดูมาดีโดยได้รับความรักความอบอุ่น เขาจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่าง ๆ ของสังคม โดยวัยรุ่นที่เกเรหรือเป็นอันธพาลนั้นเป็นผลที่ได้รับจากครอบครัวของตน เด็กเกเรหรือเด็กที่มีพฤติกรรมเป็นปัญหาในสังคมส่วนมากเป็นเด็กที่มาจากครอบครัวที่พ่อแม่ไม่รู้จักรับการอบรมเลี้ยงดู สิ่งแวดล้อมนอกบ้านเป็นเพียงองค์ประกอบรองเท่านั้น

จึงอาจกล่าวได้ว่า การอบรมเลี้ยงดูเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาบุคลิกภาพของเด็ก รูปแบบของการอบรมเลี้ยงดูแตกต่างกันไปตามสภาพแวดล้อม และวัฒนธรรมที่ตั้งที่ สุภา มาลากุล ณ อุษยา (2516 : 19 - 20) ได้กล่าวว่า บิดามารดาเลี้ยงดูแบบไหนขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมในสังคมที่เขาอาศัยอยู่ ถ้าบิดามารดาที่อยู่กับวัฒนธรรมเดิมคือ ลัทธิผู้ใหญ่เป็นใหญ่ เด็กไม่มีสิทธิโต้แย้งหรือที่เรียกว่า Authoritarian Style ซึ่งผู้ใหญ่ในวัฒนธรรมไทยก็เป็น มักใช้วิธีบังคับหรือใช้วินัยที่รุนแรง โดยธรรมชาติของวัยรุ่นมีความต้องการเป็นอิสระ เพราะฉะนั้นเขาจึงแสดงความเป็นอิสระเสรีแก่ตนเองออกมาในรูปของ การต่อต้าน เช่น โต้แย้ง คำสอนของบิดามารดา ไม่ปฏิบัติตามกฎของโรงเรียน เป็นต้น

ลักษณะของการอบรมเลี้ยงดู

ขบวนการอบรมเลี้ยงดูเป็นขบวนการที่เกี่ยวข้องกันระหว่างผู้เลี้ยงดู กับผู้รับการเลี้ยงดู ตัวแทนต่าง ๆ ของการอบรมเลี้ยงดูที่สำคัญที่สุด คือ บิดามารดา เพราะอยู่ใกล้ชิดกับบิดามารดาตั้งแต่เกิดจนกว่าจะเข้าสู่สังคมใหม่คือ โรงเรียน ก็ใช้ระยะเวลาหลายปี เมื่อเติบโตขึ้นก็จะได้รับการ "Socialization" จากตัวแทนอื่น ๆ เช่น กลุ่มเพื่อนในโรงเรียนกลุ่มอาชีพต่าง ๆ สื่อมวลชน ฯลฯ ✎

มีผู้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูได้มากมาย เช่น

วัตสัน (Watson. 1959 : 539) ได้แบ่งการอบรมเลี้ยงดูเป็น 3 ลักษณะคือ

1. การอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผล คือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ใช้อำนาจบังคับควบคุมเด็กโดยอาศัยเหตุผลและความเข้าใจเป็นที่ตั้ง พ่อแม่มิได้บดขยี้ตามใจเด็ก แต่เปิดโอกาสให้เด็ก

ได้แสดงความคิดเห็นและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับตนได้ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีสติยับยั้งชั่งใจตนเอง มีความสามารถในการวิเคราะห์และใช้เหตุผล มีการไตร่ตรองและจะมีลักษณะการเป็นผู้นำสูง

2. การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน คือการอบรมเลี้ยงดูที่พ่อแม่ใช้อำนาจบังคับอย่างเข้มงวดกวดขัน ไม่รับฟังความคิดเห็นของเด็ก เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้จะมีความรู้สึกว่าตนเองขาดความรักความอบอุ่น มักจะเป็นคนที่ขาดความคิดริเริ่ม ไม่มีความเชื่อมั่นในตนเอง ปกครองตนเองไม่ได้ ชอบทำตามคำสั่งมากกว่าจะคิดเอาเอง มองโลกในแง่ร้าย วิตกกังวลและมักเป็นคนขาดความรับผิดชอบ

3. การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย คือการอบรมเลี้ยงดูที่เด็กมีความรู้สึกว่าร่ำรวยพ่อแม่ไม่ใส่ใจตนเอง ไม่ได้ได้รับความรักความอบอุ่นซึ่งอาจเป็นเพราะว่าพ่อแม่มีความเข้าใจผิดว่าการปล่อยตามใจเป็นวิธีการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย หรือบางคนตามใจลูกมากเกินไป เพราะความรักความหลงใหลบางประการ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ มักจะเป็นบุคคลที่ปรับตัวไม่ดี ควบคุมความประพฤติของตนเองไม่ได้ ไม่รู้จักขอบเขตของความพอดี ขาดความเคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่ เป็นคนก้าวร้าว ขาดความรับผิดชอบ อยากได้อะไรก็จะเอาให้ได้ตั้งใจ ไม่สนใจว่าคนอื่นจะมองตนอย่างไร เมื่อเกิดความอยากหรืออยากเห็นก็จะทดลองด้วยตนเอง ซึ่งเป็นผลทำให้เด็กถูกขังใจได้ง่าย

โรเจอร์ส (Rogers, 1972 : 325) ได้กล่าวถึงวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นที่เหมาะสมไว้ว่า การอบรมเลี้ยงดูที่เหมาะสมนั้นควรพิจารณาให้มีความสมดุลระหว่างการให้อิสระและการพึ่งพา ในการจะประสบความสำเร็จในการอบรมเลี้ยงดูแบบนี้ได้นั้น เป็นสิ่งที่พ่อแม่ต้องเริ่มกระทำอย่างสม่ำเสมอตั้งแต่วัยเด็ก เพื่อให้เด็กเรียนรู้ทักษะ และเจตคติที่จำเป็น หากพวกเขาได้รับการยอมรับในฐานะเป็นผู้มีสิทธิในการออกเสียง และเป็นผู้ที่จะเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต พ่อแม่ต้องไม่มองความต้องการบางอย่างของเขาเป็นสิ่งที่ไร้สาระ การที่ผู้ใหญ่จะเข้าใจวัยรุ่นได้นั้น จะต้องพิจารณาถึงความคิดของเพื่อน ๆ ของเขาที่มีอายุรุ่นราวคราวเดียวกันและวิถีทางที่พวกเขาทำสิ่งต่าง ๆ ด้วย การอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นด้วยวิธีดังกล่าวข้างต้นนั้นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ ซึ่งประกอบด้วย การให้ความร่วมมือ การให้ความไว้วางใจ การดูแล

เอาใจใส่ การมีสัมพันธภาพที่ดีระหว่างเด็กและพ่อแม่ผู้ปกครอง วิธีการอบรมดังกล่าวนี้ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยหรือการอบรมเลี้ยงดูแบบมีเหตุผลนั่นเอง *

ประสาร ทิพย์ธารา (2521 : 89) กล่าวถึงการปกครองบ้าน 2 แบบคือ

1. บ้านที่มีระเบียบเคร่งครัดจนเกินไป ได้แก่พ่อแม่หัวโบราณที่เชื่อว่าปกครองที่ดีที่สุด คือ การเก็บตัวเด็กไว้ในบ้าน และมีระเบียบข้อบังคับจุกจิกจู้จี้กับลูกจนกระทั่งลูกทนไม่ได้ ความกดดันที่เก็บไว้ในจะแสดงออกที่โรงเรียน โดยการแสดงออกในทางที่ผิด หรือประพฤติตนเกร หรือเตลิดออกจากบ้านไปเลย

2. บ้านที่ปล่อยปละละเลย ได้แก่บ้านที่พ่อแม่เข้าใจว่าเด็กสมัยใหม่ต้องปล่อยตามใจทุกอย่าง ลูกไปเที่ยวที่ไหนกับใครพ่อแม่ไม่ทราบ ไปโรงเรียนทุกวันหรือเบลาาก็ไม่ได้เอาใจใส่ ลูกอ่านหนังสือขี้เกียจ ดูหนังเรื่องอะไรก็ไม่สนใจ คิดว่าตเม็หน้าทีอย่างเด็วคือจ่ายเงินให้ลูก ตามที่ลูกขอ ผลที่สุดเมื่อลูกเสียทีโทษทางโรงเรียนว่าสอนแบบประชาธิปไตย โทษภาพยนตร์ฝรั่ง ในเรื่องนี้หากบิดามารดารู้จักเดินสายกลาง คือปล่อยให้เด็กมีอิสระบ้างในการเลือกเรียน เลือกคบเพื่อนและได้ไปเที่ยวกับเพื่อนบ้างตามสมควร แต่พ่อแม่ควรรับรู้ดูแลใกล้ชิด และให้คำแนะนำอบรมลูกอยู่เสมอ ก็จะช่วยให้เด็กมีความสุขและเป็นคนดีด้วย

อรวรรณ คุณวิศาล (ปราณี รามสูต. 2528 : 85 ; อ้างอิงมาจาก อรวรรณ คุณวิศาล. ม.ป.ป. : ไม่ปรากฏเลขหน้า) เสนอแนวคิดในเรื่อง "หลักการอบรมเด็ก" ว่า วิธีที่เหมาะสมในการอบรมมันให้เด็กมี 3 ประการ คือ อบรมโดยอาศัยหลักธรรมชาติของเด็ก อบรมโดยอาศัยหลักเหตุผล และอบรมโดยผู้ใหญ่ทำตัวเป็นแบบอย่าง

ผ่องพรรณ เกิดพิทักษ์ (2530 : 199) ได้กล่าวว่าสภาพของการอบรมเลี้ยงดูและภาวะทางเศรษฐกิจของครอบครัวมีอิทธิพลต่อลักษณะนิสัยของเด็กโดยตรง เป็นต้นว่าเด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูจากพ่อแม่ที่มีการศึกษาสูงนั้น พ่อแม่จะไม่ใช้วิธีรุนแรงในการลงโทษแต่จะใช้เหตุผลมากกว่าและลักษณะของการลงโทษก็จะแตกต่างกันออกไป พ่อแม่ที่มีการศึกษาสูงจะลงโทษโดยการใช้น้ำคำพูดหรือการพราดสิ่งที่เป็นความปรารถนาของเด็ก ส่วนพ่อแม่ที่มีการศึกษาระดับต่ำ จะมีการลงโทษทางกายมากกว่าและค่อนข้างจะรุนแรง

จรรยา สุวรรณทัต (2533 : 408) กล่าวถึงการอบรมเลี้ยงดูเด็กวัยรุ่นว่า เด็กวัยรุ่น

มักจะมีความสุขและปรับตัวได้ดี เมื่อเขาอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่ให้ความอบอุ่นและอนุโลมให้ลูกวัยรุ่นได้มีอิสระ เสรีและมีความเป็นตัวของตัวเองภายในขอบเขตที่สมควรและมีเหตุผลในทางตรงกันข้ามถ้าเด็กวัยรุ่นต้องอยู่กับครอบครัวที่พ่อแม่เป็นผู้เย็นชา และควบคุมมากจนเกินไป เด็กวัยรุ่นจะขาดความสุขและปรับตัวได้ยาก ความยากลำบากที่สุดที่พ่อแม่ของวัยรุ่นทุกคนควรตระหนักก็คือ ทำอย่างไรจึงจะรักษาความสมดุลระหว่างการควบคุมกับการให้อิสระ เสรีแก่เด็กอย่างสมเหตุสมผลและกลมกลืนกัน

ดวงกมล เวชบรรยงรัตน์ (2533 : 6) แบ่งลักษณะการอบรมเลี้ยงดูหรือการปกครองวัยรุ่นของครอบครัว ได้ 7 ลักษณะ คือ

1. แบบอิตาเลียน (Autocratic) คือ การปกครองที่บังคับไม่ให้เด็กแสดงความคิดเห็นหรือมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ แม้กระทั่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็กเองโดยตรงเป็นลักษณะการปกครองแบบโบราณของไทย
2. แบบใช้อำนาจ (Authoritarian) คือการปกครองที่เปิดโอกาสให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาได้บ้าง แต่การตัดสินใจขั้นสุดท้ายจะต้องยอมตามการตัดสินใจของพ่อแม่
3. แบบประชาธิปไตย (Democratic) คือการปกครองที่สนับสนุนให้วัยรุ่นมีส่วนร่วมอย่างมากในการตัดสินใจของครอบครัว ถึงแม้ว่าการตัดสินใจขั้นสุดท้ายจะขึ้นอยู่กับพ่อแม่ก็ตาม
4. แบบเท่าเทียมกัน (Equalitarian) คือการปกครองที่ทั้งพ่อแม่และลูกจะสามารถแสดงความคิดเห็นในครอบครัวได้อย่างเท่าเทียมกัน
5. แบบตัดสินใจด้วยตนเอง (Permissive) คือการปกครองที่ครอบครัวมอบความรับผิดชอบในการตัดสินใจส่วนใหญ่หรือทั้งหมดให้แก่วัยรุ่นในเรื่องที่เกี่ยวกับตนเอง
6. แบบอิสระเสรี (Laissez Faire) คือการปกครองที่ให้วัยรุ่นเลือกทางชีวิตของตนเองโดยอิสระ หรือพ่อแม่ไม่สนใจกับการตัดสินใจของวัยรุ่น
7. แบบไม่สนใจ (Ignoring) คือการปกครองในลักษณะของครอบครัวที่พ่อแม่ตัดความสัมพันธ์กับวัยรุ่น โดยไม่สนใจพฤติกรรมใด ๆ ก็ตาม และปล่อยให้วัยรุ่นทำอะไรตามใจโดยไม่สอดถาม

จากการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบอิสระเสรี และแบบไม่สนใจ จะทำให้เด็ก

วัยรุ่น เกิดพฤติกรรม เบี่ยงเบนหรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อครอบครัวและสังคมมากที่สุด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่ ✕

งานวิจัยในต่างประเทศ

แบลร์ (Blair. 1964 : 28 - 24) ได้ศึกษาถึงการกระทำของผู้ใหญ่หลายอย่างที่ทำให้เด็กวัยรุ่นเกิดความรู้สึกขัดแย้งว่าในสิ่งที่ผู้ใหญ่บอกว่าไม่ควรทำ เช่น ไม่ควรสูบบุหรี่ ขับรถเร็ว ขับรถอย่างไม่ระมัดระวัง ไปบ้านเพื่อนหญิงขณะที่พ่อแม่ของเธอไม่อยู่บ้าน ไปดูภาพยนตร์ที่สร้างขึ้นสำหรับผู้ใหญ่โดยเฉพาะ ออกนอกบ้านเป็นเวลานาน ผู้หญิงต้องไม่แต่งหน้ามาก เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ผู้ใหญ่ห้ามวัยรุ่นกระทำ แต่ผู้ใหญ่และพ่อแม่ก็ทำสิ่งเหล่านี้ให้เด็กเห็น แบลร์กล่าวว่าทัศนคติของพ่อแม่ผู้ปกครองก็เป็นต้นเหตุให้เกิดความขัดแย้งหลายประการ เช่น

1. พ่อแม่มักจะคาดหวังในสิ่งที่ขัดแย้งกับเด็กวัยรุ่น พยายามกวดขันหรือจำกัดอิสรภาพของเด็ก หรือให้อิสรภาพแก่เด็กไม่ถูกต้องเหมาะสม ทั้งยังไม่สามารถเข้ากับเด็กได้ดี โดยเฉพาะกับเด็กชาย ซึ่งมีแนวโน้มที่ต้องการอิสรภาพตั้งแต่อายุยังน้อย

2. พ่อแม่ยอมให้เด็กมีอิสระในการตัดสินใจและเลือกโอกาสได้ตามที่เด็กต้องการ แต่พ่อแม่ก็ยังไม่เต็มใจที่จะให้เด็กกระทำเช่นนั้น ทั้งยังแสดงอาการสงสัยและไม่ยอมให้เด็กทำในสิ่งที่พ่อแม่คาดหวังเอาไว้ จึงทำให้เด็กเกิดความไม่พอใจและวิตกกังวลอันเป็นสาเหตุให้เด็กทำความคิดได้

3. พ่อแม่มีแนวโน้มที่จะมองดูพฤติกรรมของเด็กอย่างผู้ใหญ่มองดูเด็กที่做事情ที่ไม่ถูกต้อง เช่น เมื่อเด็กจอดรถคุยกับเพื่อนต่างประเทศ ก็มักแปลความหมายของการกระทำของเด็กไปในทางลบหรือคาดว่าเด็กจะไม่ทำอย่างที่ตนคิด ทัศนคติความหมายพฤติกรรมของเด็กไปในทางที่ไม่ดี

4. พ่อแม่ไม่พึงพอใจในวิถีการดำเนินชีวิตของตน จึงพยายามหันไปควบคุมความเป็นอยู่ของลูกให้เป็นไปตามแนวทางที่ตนวางไว้ให้ ซึ่งเป็นการขัดกับความพึงพอใจของลูก

บล็อก (Block. 1973 : 192 - 206) ได้ศึกษาถึงความขัดแย้งระหว่างเด็กวัยรุ่นกับแม่ในสหรัฐอเมริกา กลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา เป็นนักเรียนวัยรุ่นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับ

มัธยมศึกษาทั้งชายและหญิง จำนวน 528 คน ใช้เวลาศึกษา 5 ปี โดยใช้แบบสอบถามและการสัมภาษณ์เกี่ยวกับความขัดแย้งที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ในขณะนั้น และทำให้เขาเกิดความไม่สบายใจ คับข้องใจ ไม่มีความสุขเท่าที่ควร ผลการศึกษาพบว่าลักษณะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นมากมีอยู่ประมาณ 50 ประเด็น ที่สำคัญเรียงตามลำดับเช่น แม่ชอบจู้จี้เกี่ยวกับมารยาทและนิสัยส่วนตัว ชอบยกเอาพี่น้องมาเป็นตัวอย่าง คว้าเมื่อผลการเรียนไม่ดี การออกไปเที่ยวนอกบ้านในเวลากลางคืน การขี้แฉง เรื่องการใช้จ่ายเงิน การใช้รถ ให้กินอาหารที่ไม่ชอบ แม้มักเป็นผู้ตัดสินใจในการเลือกวิชาเรียนหรือเลือกประกอบอาชีพ แม่ชอบล้อเลียนเกี่ยวกับเพื่อนต่างประเทศ เป็นต้น

งานวิจัยภายในประเทศ

นรา สมประสงค์ (2519) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของวัยรุ่นกับพ่อแม่ และการอบรมเลี้ยงดูของพ่อแม่ โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กเรียนวัยรุ่นกำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนและวิทยาลัยครูในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดนครราชสีมา จำนวน 433 คน เป็นชาย 212 คน เป็นหญิง 221 คน ผลของการวิจัยสรุปได้ว่า

1. วัยรุ่นเกิดความรู้สึกขัดแย้งกับพ่อแม่มากที่สุดในเรื่องเกี่ยวกับการที่พ่อแม่ชอบยกเอาพี่น้องหรือเพื่อนบ้านขึ้นมาเป็นตัวอย่าง
2. วัยรุ่นตอนปลายมีความขัดแย้งกับพ่อแม่มากกว่าวัยรุ่นตอนต้น
3. วัยรุ่นในทุกสถานภาพทางเศรษฐกิจ สังคม ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยมากกว่าแบบทลตึงและแบบให้ความคุ้มครองจนเกินไป และวัยรุ่นมีความขัดแย้งกับแม่มากกว่าพ่อ

เพชรดี สมประสงค์ (2520) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างความขัดแย้งของเด็กวัยรุ่นกับพ่อแม่และลักษณะความเป็นผู้นำ โดยใช้วิธีการสอบถามจากนักเรียนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ 13 - 21 ปี ซึ่งกำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 - 5 ประกาศนียบัตรวิชาการชั้นต้นและชั้นสูง จำนวน 473 คน ชาย 209 คน หญิง 264 คน สรุปจากผลการศึกษาพบว่า ความขัดแย้งที่เด็กวัยรุ่นมีกับพ่อแม่มากที่สุดและมีเหมือนกันมากที่สุด คือ การที่พ่อแม่ชอบบ้าให้ลูกเอาอย่างคนที่ประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะด้านการเรียน กวดขันเรื่องการคบเพื่อนที่พูดจาไม่สุภาพ ต้มเหล้า

สูบบุหรี่ และการคบเพื่อนต่างเพศ ด้านการเรียน การออกนอกบ้านไปเที่ยวพักผ่อนหย่อนใจ หรือ ทำกิจกรรมอื่น ๆ ซึ่งพ่อแม่เกรงว่าจะ เบี่ยงเบนไปเสียเวลาทำงานอื่น ๆ หรือเกรงว่าลูกจะไปทำตัวเสียหายนอกจากนี้ พ่อยังจู้จี้หรือบ่นว่า เกี่ยวกับความสะอาดของร่างกายและข้าวของเครื่องใช้ การใช้เงินต้องชี้แจงว่าใช้จ่ายไปอย่างไร พ่อแม่ต้องการให้ลูกปฏิบัติตามความต้องการหรือคำแนะนำของพ่อแม่ทุกอย่าง พ่อแม่มักไม่อนุญาตในเรื่องการพักผ่อนหย่อนใจของลูก ๆ เช่น การไปดูกีฬา ดูภาพยนตร์ ซึ่งลูกเห็นว่า เป็นสิ่งจำเป็น แต่พ่อแม่เห็นว่าเป็นการเสียเวลา ควรอยู่บ้านดีกว่า และเมื่อลูกอยากได้ของที่มีราคาซึ่งพอจะซื้อได้ แต่พ่อแม่ไม่อนุญาตหรือบ่นว่าซื้อของราคาแพง นอกจากนี้เมื่อพ่อแม่ไม่สบายชอบระบายอารมณ์เสียกับลูก ๆ และบางครั้งพ่อแม่ยึดถือประเพณีดั้งเดิมมากเกินไป จนไม่ฟังความเห็นของลูก และยังมีเรื่องว่ากล่าวคนในบ้านจนลูก รำคาญ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดู

งานวิจัยในประเทศ

สมาน กำเนิด (2520 : 35 - 36) ได้ศึกษาถึงการอบรมเลี้ยงดูกับการปรับตัวของกลุ่มตัวอย่าง เป็นนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 จังหวัดกาญจนบุรี ผลการวิจัยพบว่า การอบรมเลี้ยงดูทั้ง 3 แบบ คือ การอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย การอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย และการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน มีผลทำให้เด็กปรับตัวแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยปรับตัวได้ดีกว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลยและการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน นอกจากนี้ยังพบว่า เด็กที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตยนั้น เด็กหญิงจะปรับตัวได้ดีกว่า เด็กชาย

นิตติตา ศักดิ์อุดม (2528 : 416 - 417) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูกับความมีวินัยในตนเองตามการรับรู้ของนักเรียน ผลการวิจัยพบว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขัน และนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบปล่อยปละละเลย มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

งานวิจัยในต่างประเทศ

แลนดิส (Landis. 1952 : 160) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย แบบเผด็จการและกึ่งเผด็จการ กับความขัดแย้งของเด็กวัยรุ่นที่มีต่อบิดามารดา กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชาวอเมริกันที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการศึกษาพบว่า นักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบเผด็จการรายงานว่ามี ความขัดแย้งกับบิดามารดาของตนในแง่ต่าง ๆ สูงกว่านักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบกึ่งเผด็จการ และความขัดแย้งในด้านต่าง ๆ เหล่านี้มีน้อยที่สุดกับนักเรียนที่ได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบประชาธิปไตย

ลินดส์ (Fleming. 1971 : 71 - 73 ; citing Lynds. n.d. : unpagged) ได้ศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติของเด็กชาย 348 คน และเด็กหญิง 382 คน พบว่า สิ่งที่เป็นความขัดแย้งระหว่างเด็กกับพ่อแม่ที่สำคัญคือ เวลากลับบ้านของเด็กวัยรุ่นตอนกลางคืน จำนวนครั้งที่เด็กวัยรุ่นออกไปนอกบ้านในเวลากลางคืนเพื่อไปงานของโรงเรียน การไปร่วมงานโรงเรียน การใช้จ่ายเงิน และการคบเพื่อน โดยลินดส์ให้เหตุผลว่า สาเหตุของความขัดแย้งนั้นขึ้นอยู่กับความแตกต่างของมาตรฐานของพ่อแม่และสังคมที่เด็กอยู่

มุสเสน (Mussen. 1969 : 261-) ศึกษาเกี่ยวกับการอบรมเลี้ยงดูกับพฤติกรรมบางประการ ผลการศึกษาพบว่า พ่อแม่ที่ตามใจเด็กอย่างมีเหตุผลคือปล่อยให้เด็กมีอิสระในการช่วยเหลือตนเอง ส่งเสริมความต้องการในด้านความอยากรู้อยากเห็น จะทำให้เด็กเป็นตัวของตัวเอง มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก ฟังตนเองได้และสามารถเผชิญชีวิตได้โดยไม่มี ความวิตกกังวล

อัลเลน (Allen. 1985 : 2664-A) ได้ศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการของครอบครัว ผลการศึกษาพบว่า การอบรมเลี้ยงดูแบบเข้มงวดกวดขันของพ่อแม่มีความสัมพันธ์ทางลบกับความ สามารถในการแก้ปัญหาของวัยรุ่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

จากการศึกษาในหัวข้อต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยสนใจศึกษาจะเป็นเรื่องที่มีความเกี่ยวข้องกับวัยรุ่นทั้งสิ้น ด้วยเหตุที่วัยรุ่นนั้นเป็นวัยที่น่าสนใจ น่าศึกษามากเพราะเด็กในวัยนี้จะต้องเจริญไปสู่ความเป็นผู้ใหญ่ ผู้ที่เกี่ยวข้องควรให้ความสนใจและหาทางส่งเสริมให้เจริญเติบโตไปในทาง

ที่ดี แต่สิ่งที่พ่อแม่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้เลยคือ การพบปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเมื่อลูกเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เพราะการเปลี่ยนแปลงทางด้านต่าง ๆ จากสภาพความเป็นเด็กเพื่อเตรียมเป็นผู้ใหญ่ มีความสับสน ว้าวุ่น ต้องการความเข้าใจ การยอมรับและผู้ที่สามารถเป็นแบบอย่าง ในขณะที่เดียวกันก็ต้องการเป็นอิสระ เมื่อเด็กมีสังคมกว้างขึ้น เด็กพยายามที่จะเข้าใจและเป็นตัวของตัวเองยิ่งขึ้น ความขัดแย้งก็ยิ่งมากขึ้นเป็นเงาตามตัว โดยเฉพาะความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างตนเองกับพ่อแม่ และจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการอบรมเลี้ยงดูจะเห็นได้ว่าการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ ของพ่อแม่ส่งผลต่อการหล่อหลอมบุคลิกภาพของเด็กในด้านต่าง ๆ เช่น การปรับตัว ความคิดสร้างสรรค์ ความมีวินัยในตนเอง ความก้าวร้าว และที่ผู้วิจัยสนใจอย่างยิ่งก็คือ ความขัดแย้งระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ที่ได้รับอิทธิพลมาจากการอบรมเลี้ยงดูแบบต่าง ๆ และตัวแปรอื่น ๆ ที่ผู้วิจัยคิดว่าน่าจะมีอิทธิพลต่อความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างวัยรุ่นกับพ่อแม่ในลักษณะต่าง ๆ กัน ได้แก่ ระดับการศึกษาของพ่อแม่ ฐานะทางเศรษฐกิจ ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าผลของการศึกษาจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในงานบริการแนะแนวทั้งในส่วนที่เป็นงานบริการให้คำปรึกษารายบุคคลหรือให้คำปรึกษาแบบกลุ่มแก่นักเรียนวัยรุ่นโรงเรียนพิเศษโลกพิทยาคมและพ่อแม่ผู้ปกครองของนักเรียนวัยรุ่นโรงเรียนพิเศษโลกพิทยาคมรวมไปถึงงานบริการด้านอื่น ๆ ของงานแนะแนวได้อย่างแท้จริง

สมมติฐานการวิจัย

1. เด็กวัยรุ่นซึ่งอยู่ในครอบครัวที่พ่อแม่มีระดับการศึกษาต่างกัน จะมีความขัดแย้งแตกต่างกัน
2. เด็กวัยรุ่นซึ่งอยู่ในครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจต่างกัน จะมีความขัดแย้งแตกต่างกัน
3. เด็กวัยรุ่นซึ่งอยู่ในครอบครัวที่มีการอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน จะมีความขัดแย้งแตกต่างกัน